

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Михаил Николов Проданов

за дисертационния труд на докторант Ирина Петрова Бойкинова за присъждане на ОНС „Доктор“ на тема: *„Предиктори на родителския стрес, влияещи върху родителския стил при деца с нарушения(5-10г.)“*, област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма по *„Педагогическа и възрастова психология – Център по хуманитарни науки на БСУ. Докторантката се е обучавала в самостоятелна форма, с научен ръководител доц. д-р Диана Циркова.*

Становището е изготвено съгласно чл.20 и чл.21 от Правилника за развитие на академичния състав на БСУ. Със заповед УМО-18/03.10.22г. на Ректора на БСУ съм определен за член на Научното жури по чл.18 от Правилника за РАС на БСУ, във връзка с процедурата за защита на посочената по-горе докторска дисертация. Като член на журито съм получил копие от дисертационни труд и автореферата на докторант Ирина Бойкинова. В автореферата е налице *„Справка за приносите на дисертационния труд“* и *„Списък на публикациите“* на докторанта.

1. Обем и структура на съдържанието на дисертацията.

Дисертацията е структурирана в три основни глави. В Първа глава - *„Теоретична постановка“*, се дефинират основните конструкти (родителски стрес, *„издръжливост“*, родителска ефикасност, родителски стил), като са разгледани релевантни концепции за структурно-функционалните аспекти в развитието на детето, както и за факторите, които имат ефект върху тези процеси – в норма и патология. Втора глава - *„Постановка на емпиричното изследване“*, представя теоретичния модел, обекта и предмета, целите и задачите, хипотезите и използвания инструментариум за емпиричното изследване. Третата глава - *„Анализ на получените резултати“*, е най-голямата част от съдържанието и включва подробно описание на резултатите от различните методи за статистическа обработка на сравнително големия масив от данни. Разработката е в обем от 207 страници, заедно с литературата и приложенията. Посочени като използвани и цитирани са общо 216

източници – 33 са на кирилица, 183 – на латиница и 3 са интернет-източници. Дисертацията е илюстрирана със 73 таблици, 18 фигури и 5 приложения след основния текст.

2. Оценка за актуалността и значимостта на дисертационния труд.

Взаимоотношенията „родители-деца“ се изследват в контекста на взаимодействието между различни демографски характеристики и черти на родителите(резилианс, родителска ефикасност, родителски стрес), от една страна, и родителските стилове(поведения) – от друга. Безспорно, докторантката се е опитала да опише важни за личностното развитие процеси и да разкрие закономерностите и механизмите, чрез които адресираните фактори имат позитивен или негативен ефект върху родителите(респективно, и върху самите деца). В този смисъл, научните проблеми, които са във фокуса на дисертацията са актуални и значими.

3. Научни и научно-приложни резултати от проведените изследвания.

В теоретичен план, разработката има своята ценност чрез теоретичните обзори, които прави докторант Бойкинова и ясното дефиниране на основните, релевантни на темата, конструкти. Представен е структурен модел на взаимодействието между изследваните променливи.

Емпиричните резултати, получени след статистическите анализи разкриват значението на някои демографски характеристики за формиране на определен тип родителски стилове в релацията „родител-дете“. Тези резултати могат да послужат за подобряване на дейностите на психолози, консултанти, терапевти и социални работници в тяхната работа със семействата на деца с нарушения.

Предложени са адаптации на български език на два метода – „Скала за оценка на родителския стрес“(PSS) и „Въпросник за чувството за родителска компетентност(ефикасност)“(PSOC). Българските версии на тези методи показват сравнително добри психометрични характеристики и биха могли да се използват за изследователски цели.

4. Проверка за плагиатство.

Докторант Ирина Бойкинова е подала декларация, в която твърди, че резултатите от проведеното дисертационно изследване са „оригинални и не са заимствани от изследвания и публикации, в които нямам участие“. Текстът на дисертацията е проверен за наличие на плагиатство чрез програмата strikeplagiarism. Проверката не установи данни за наличие на „заемки“ от други текстове в голям размер или цитирания, които са заимствани от други автори, без да се посочват източниците. Дизайнът на емпиричното изследване, резултатите и изводите от него са идеи и реализация на авторката на дисертацията.

5. Публикации на докторант Ирина Бойкинова.

Докторант Бойкинова е посочила общо 6(шест) публикации по темата на дисертацията. Пет от тях са в реферирани издания, а една статия – в колективен сборник с научно рецензиране. Всички публикации са самостоятелни. В този аспект, тя напълно покрива минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“, съгласно чл.2б от ЗРАСРБ.

6. Критични бележки.

- Първата ми критична бележка се отнася до използването на различни термини за един и същи конструкт. Например: „родителска ефикасност“ vs „родителско чувство за компетентност“(стр.81); „резилианс“ vs „издръжливост“(родителска)(стр.82). Добре би било, след като се дефинират конструктите, да се използват едни и същи езикови означения;
- Липсват достатъчно данни за валидността на използваните методи. Би било добре да се провери конструктната валидност на скалите и въпросниците върху неголяма извадка от изследваните лица, като се използва друг, вече валидиран метод;

7. Въпрос.

Какъв обективен критерий би бил релевантен за проверка на ефектите на родителския стрес, родителската ефикасност и родителската „издръжливост“ върху поведението на родителите в отношенията им към децата с нарушения?

Заклучение

На базата на краткия преглед на дисертационния труд, считам, че докторант Ирина Бойкинова притежава нужните знания в теоретичен и емпиричен план и може да се справя

успешно с предизвикателствата на научните изследвания в сферата на психологията. Резултатите от нейната публикационна активност надхвърлят минималните национални изисквания за образователната и научна степен „Доктор“. Затова давам положителна оценка за представената дисертация на тема „*Предиктори на родителския стрес, влияещи върху родителския стил при деца с нарушения(5-10г.)*“. Имайки предвид представената дисертация и научни изследвания, предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на Ирина Бойкинова образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.2 Психология (Педагогическа и възрастова психология).

22.10.2022г.

изготвил:.....

(доц. д-р Михаил Проданов)